

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรม

ในบทนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารนิเทศศิลปะ กล่าวถึงความหมาย รูปแบบของสารนิเทศ สาขาวิชาของสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศศิลปะ ผู้ใช้สารนิเทศศิลปะ งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้ใช้สารนิเทศศิลปะ งานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการและการใช้สารนิเทศของอาจารย์ และการศึกษาสาขาศิลปะ และการออกแบบในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ความหมายของสารนิเทศและสารนิเทศศิลปะ

คำว่า “สารนิเทศ (Information)” มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไป กล่าวคือ

สมาคม ห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association, 1983) ให้คำจำกัดความว่า สารนิเทศหมายถึง ความคิด ข้อเท็จจริง และผลงาน ที่เกิดขึ้นจากจิตใจทั้งหมด ซึ่งมีวิธีการติดต่อสื่อสาร การจดบันทึก การรวบรวม การตีพิมพ์เผยแพร่ หรือการแจกจ่ายในรูปแบบต่าง ๆ กัน ทั้งอย่างเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ

ในขณะที่ Harrod (1995) กล่าวว่า สารนิเทศหมายถึง การรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยบันทึกลงในกระดาษหรือสื่อชนิดอื่น ๆ และสามารถสื่อสารได้

ส่วน Coover (1969) ให้คำจำกัดความของสารนิเทศว่า สารนิเทศหมายถึง ข้อมูลความจริง ความรู้ ซึ่งปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้นจนไม่สามารถกำหนดรูปแบบได้

Osman (1983) กล่าวว่า สารนิเทศเป็นความรู้ ข่าวสาร ความจริง หรือข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ตีความ หรือสื่อสาร และผ่านกระบวนการเพื่อให้เกิดคุณภาพต่างกัน

ในทัศนะของ Trauth (1987) สารนิเทศหมายถึงข้อเท็จจริง คำแนะนำ หรือความคิดเห็น วัตถุประสงค์หรือวัตถุประสงค์ไม่ตีพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร หรือช่องทางในการแพร่กระจายข่าวสาร เช่น การสื่อสารด้วยการพูด หรือการเขียน

กล่าวโดยสรุป สารนิเทศหมายถึง ข้อเท็จจริง ข่าวสาร ความรู้ คำพูด เหตุการณ์ที่มีผู้ถ่ายทอดหรือบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ และกระบวนการถ่ายทอดบันทึกข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เมื่อให้ผู้อื่นได้ทราบ และใช้ประโยชน์จากสารนิเทศนั้น สารนิเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการศึกษาในทุกสาขาวิชา และต่อการพัฒนาในทุกวงการ

ในวงการศิลปะและการออกแบบ Layne (1994) ให้คำจำกัดความว่าสารนิเทศศิลปะ (Art Information) หมายถึงแนวความคิด ถ้อยคำ ซึ่งอาจแสดงออกในรูปแบบของภาพทั้ง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว หนังสือ วารสาร ดนตรีฉบับตัวเขียนผลงานศิลปะและเอกสารประกอบผลงานศิลปะนั้น ตลอดจนสารนิเทศอื่น ๆ ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ หรือเพื่อความเข้าใจหรือเพื่ออธิบายผลงานศิลปะเหล่านั้น สารนิเทศศิลปะจึงไม่ได้หมายถึงเฉพาะทัศนวัสดุและตำราที่มีเนื้อหาทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงสารนิเทศในสาขาวิชาอื่นที่ศิลปินใช้ศึกษาค้นคว้าและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

รูปแบบสารนิเทศศิลปะ

ทรัพยากรสารนิเทศทางศิลปะมีรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ สามารถจำแนกตามลักษณะของวัสดุที่ใช้บันทึกสารนิเทศ (Pacey, ed., 1979) ดังนี้

1. หนังสือด้านศิลปะและการออกแบบ (Art Book and Design Book)

หนังสือศิลปะเป็นหนังสือที่มีเรื่องราวของศิลปิน ประวัติศาสตร์ศิลปะในแต่ละสมัย พัฒนาการและรูปแบบของศิลปะ (Esteve-Coll, 1992) หนังสือศิลปะมักจะมีภาพประกอบมากกว่าเนื้อหาหรือข้อความ ซึ่งข้อความเหล่านั้นก็มีไว้เพื่อที่จะอธิบายลักษณะทางศิลปะของภาพเท่านั้น (Pacey, 1979) หนังสือศิลปะมีทั้งหนังสือทั่วไปและหนังสืออ้างอิง Muehsam (1978) กล่าวถึงหนังสืออ้างอิงทางศิลปะประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บรรณานุกรมหนังสือศิลปะ (Art Bibliographies) เป็นสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมรายชื่อสิ่งตีพิมพ์ทางศิลปะ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีพิมพ์ และเนื้อหาโดยย่อ

1.2 บรรณานุกรมครรรชนีและสารระสังเขปวารสารศิลปะ (Serial Art Bibliographies, Index, Abstract) เป็นสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมรายชื่อ วารสารศิลปะ แดลงข่าวของพิพิธภัณฑ์ บทความ

ทางศิลปะ วารสารภาษาต่างประเทศ คู่มือฉบับบรรณาการ นำมาจัดทำบรรณนิพนธ์ผู้แต่งบรรณนิพนธ์หัวเรื่อง และสาระสังเขปประกอบ

1.3 สารานุกรมศิลปะ (Art Encyclopedia) เป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้ทางศิลปะ ส่วนใหญ่มีภาพประกอบจำนวนมาก

1.4 พจนานุกรมศิลปะ (Art Dictionaries) เป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสะกดคำและให้ความหมายอย่างสั้น ๆ อาจเป็นพจนานุกรมภาษาเดียว หรือหลายภาษา

1.5 นามานุกรม (Directories) เป็นหนังสือที่ให้รายชื่อและที่อยู่ของศิลปิน พิพิธภัณฑ์ บริษัทที่ดำเนินงานด้านศิลปะ องค์กรหรือสมาคมทางศิลปะ รวมถึงสถาบันการศึกษาทางศิลปะ

1.6 คู่มือทางภูมิประเทศ (Topographical Guides) หนังสือคู่มือทางภูมิประเทศและรายชื่อแหล่งศิลปะ เป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญทางศิลปะ จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง อาคาร อนุสาวรีย์ จัดเรียงตามชื่อสถานที่ พร้อมทั้งมีภาพประกอบ

1.7 รายชื่อของห้องสมุดศิลปะ (Art Library Catalogues) รายชื่อสิ่งพิมพ์ทางศิลปะที่ห้องสมุดศิลปะจัดทำขึ้น เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับงานวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ รายชื่อของห้องสมุดศิลปะจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้แต่ง ชื่อเรื่อง ครั้งที่พิมพ์ ลักษณะเนื้อหาโดยย่อของหนังสือและวัสดุห้องสมุดอื่น ๆ

2. วารสาร (Periodicals)

วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้สารนิเทศทางด้านพัฒนาการของศิลปะที่ทันสมัยที่สุด เช่น ให้แนวคิดทางศิลปะ แง่ความเคลื่อนไหวทางศิลปะ การค้นพบทฤษฎีใหม่ รูปทรงศิลปะ และการใช้สื่อทางศิลปะ Muehsem (1978) จัดประเภทของวารสารศิลปะ ดังนี้

2.1 วารสารศิลปะทั่วไป (General Art Journals) เป็นวารสารที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เสนอบทความ บทวิจารณ์ บทความภาษาศิลปะ ข้อมูลการแสดงผลนิทรรศการศิลปะและการออกแบบ ข่าวการขายนงานศิลปะ และบทวิจารณ์หนังสือ

2.2 วารสารศิลปะเชิงวิชาการ (Scholarly Art Journals) เป็นวารสารที่จัดพิมพ์โดยสมาคมวิชาชีพ วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย เสนอบทความที่ดี ที่ผู้เขียนมีความชำนาญเป็นพิเศษ บทวิจารณ์หนังสือเขียนโดยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาของหนังสือที่วิจารณ์นั้น วารสารศิลปะทางวิชาชีพบางชื่อเน้นเสนองานวิจัยของศิลปินและสาขาวิชา การค้นหาผลงานที่ไม่รู้จัก และให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับการจัดนิทรรศการศิลปะระดับนานาชาติ

2.3 แถลงข่าวของพิพิธภัณฑ์ (Museum Bulletins) เป็นวารสารที่จัดพิมพ์โดยพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพ รายงานเกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ และบทความเกี่ยวกับผลงาน

ศิลปะแต่ละชิ้นในพิพิธภัณฑ์ สิ่งพิมพ์ของพิพิธภัณฑ์มีประโยชน์มากต่อการวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ

2.4 วารสารครรชนีและสารระตังเขป (Periodical Indexes and Abstracts) วารสารครรชนีและสารระตังเขปเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงบทความ ปัจจุบันมีการทำครรชนีและสารระตังเขปทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และฐานข้อมูล

3. สูจิบัตรนิทรรศการศิลปะ (Exhibition Catalogues)

สูจิบัตรนิทรรศการศิลปะเป็นสิ่งพิมพ์ประกอบการแสดงนิทรรศการศิลปะและการออกแบบที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ห้องแสดงศิลปะส่วนบุคคล และองค์การรัฐบาลหรือองค์การเอกชน มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการจัดทำเพื่อแนะนำผู้ชมนิทรรศการในระยะเวลาที่จัดแสดงงาน หลังจากนั้นสูจิบัตรนิทรรศการศิลปะถือเป็นบันทึกการแสดงผลงานศิลปะ เป็นแหล่งสารนิเทศที่มีคุณค่ามาก ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลงานของศิลปินที่ยังมีชีวิตอยู่ บางครั้งเป็นเอกสารตีพิมพ์เพียงอย่างเดียวที่จะหาได้สำหรับศิลปินบางคน สูจิบัตรนิทรรศการศิลปะมีรูปทรงและขนาดที่หลากหลาย บางฉบับอาจเป็นใบปลิวที่มีข้อมูลอย่างย่อ ๆ และมีภาพประกอบจำนวนมาก ในขณะที่บางฉบับจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศิลปิน บทวิจารณ์ ประวัติการจัดแสดงนิทรรศการ บรรณานุกรม และภาพประกอบจำนวนมาก

4. รายชื่อการขายผลงานศิลปะ (Sales Catalogues)

รายชื่อการขายผลงานศิลปะเป็นสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการขายผลงานศิลปะ ให้ข้อมูลทางด้านราคาของผลงานศิลปะ ลักษณะของผลงานศิลปะ บรรณานุกรมและภาพประกอบเช่นเดียวกับสูจิบัตรนิทรรศการศิลปะ

5. สิ่งพิมพ์ของบริษัทหรือร้านค้า และข้อมูลผลิตภัณฑ์ (Trade Literature/Product data)

สิ่งพิมพ์ของบริษัทหรือร้านค้าเป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตโดยบริษัท ร้านค้าโรงงานผู้ผลิตสินค้า เสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ อาจจัดทำเป็นใบปลิว แคตตาล็อก หรือรูปแบบอื่น ๆ มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อโฆษณาสินค้าแก่ผู้เกี่ยวข้อง เช่น นักออกแบบ สถาปนิก เป็นต้น ให้รายละเอียดด้าน ขนาด พื้นผิว วัสดุ และสีของผลิตภัณฑ์เหล่านั้น รวมไปถึงแหล่งที่ผลิตเพื่อการผลิตผลงานทางด้านการออกแบบ

6. มาตรฐานและสิทธิบัตร (Standards and Patents)

มาตรฐานเป็นรายละเอียดหรือข้อกำหนดที่บริษัทหรือสถาบันที่ผลิตสินค้าหรือให้บริการจะต้องยึดถือปฏิบัติ มาตรฐานผลิตโดยส่วนราชการ หรือสมาคมทางการค้า

สิทธิบัตรเป็นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในทางอุตสาหกรรม เพื่อคุ้มครองแนวคิดใหม่ วัสดุ กระบวนการและกรรมวิธีในการผลิตภัณฑ์ ภาพวาดในสิทธิบัตรมีประโยชน์อย่างมากสำหรับ นักออกแบบ ก่อให้เกิดความคิดในการผลิตผลงานด้านการออกแบบ (Bradfield, 1979)

7. สิ่งพิมพ์ของตัวอย่างงานศิลปะและการออกแบบ (Publications as Art/Design Specimens)

สิ่งพิมพ์ของตัวอย่างงานศิลปะและการออกแบบ เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อแสดง ตัวอย่างของการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือเป็นภาพประกอบของผลงานศิลปะ ซึ่งไม่มีจำหน่ายโดยทั่วไป สามารถจัดหาโดยการขอรับบริจาคหรือติดต่อโดยตรงกับผู้ผลิต

8. สิ่งพิมพ์ที่มีอายุการใช้งานระยะสั้น (Printed Ephemera)

สิ่งพิมพ์ที่มีอายุการใช้งานระยะสั้น เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่าให้ข้อมูลตัวอย่างการออกแบบผลงานและการออกแบบการจัดพิมพ์ Pollard (1979) กล่าวว่าสิ่งพิมพ์ประเภทนี้ ได้แก่ ปกหนังสือ แผ่นพับ ปฏิทิน แคลคูลอก ฉลากสินค้า กระดาษห่อสินค้า บรรจุภัณฑ์ (เช่น กล่องไม้ ชิด ปกแผ่นเสียง) และอื่น ๆ

9. สิ่งพิมพ์ของพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพ (Museum and Gallery Publication)

พิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพจะผลิตสิ่งพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานและเป็นคู่มือ นำชมพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพ Symons (1979) แบ่งสิ่งพิมพ์ของพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพเป็น 3 ประเภท ดังนี้

9.1 คู่มือ (Guide and Handbook) เป็นเอกสารแนะนำพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพ เกี่ยวกับการดำเนินงาน การจัดองค์การ ขอบเขตและลักษณะของผลงานศิลปะที่นำมารวบรวมและ จัดแสดง และมีภาพประกอบ เพื่อเป็นคู่มือ นำชมพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชม

9.2 รายชื่อผลงานที่แสดงถาวร (Catalogues of Permanent Collection) เป็นเอกสาร ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อและรายละเอียดของผลงานศิลปะทั้งหมดที่แสดงในพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพ ได้แก่ ชื่อและปีเกิดของศิลปินเจ้าของผลงาน ชื่อผลงานและเวลาที่ผลิต ระยะเวลาของ รูปแบบศิลปะหรือโรงเรียนศิลปะ สัญลักษณ์ ขนาดและวัสดุที่ใช้ผลิต หมายเลขที่สำรวจ ประวัติ

ศิลปินโดยละเอียด ประวัติการแสดงผลนิทรรศการของศิลปิน ภาพประกอบที่มีคุณภาพและขนาดใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุด และบรรณานุกรม เอกสารดังกล่าวจัดทำโดยภัณฑารักษ์ ผู้เชี่ยวชาญของพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพ

9.3 รายชื่อผลงานอย่างย่อ (Summary Catalogues) เอกสารประเภทนี้ให้รายชื่อและรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่แสดงในพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพเช่นเดียวกับบัญชีรายชื่อ ผลงานที่แสดงถาวร (Catalogues of permanent collection) แต่นำเสนอชีวประวัติศิลปินเจ้าของ ผลงานโดยย่อ ประวัติการแสดงผลงานศิลปะโดยสรุป และภาพประกอบมีขนาดเล็ก

10. โสตทัศนวัสดุ (Audiovisual Materials)

โสตทัศนวัสดุเป็นสื่อสารนิเทศอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาศิลปะ Freitag (1968) ศึกษาพบว่า เริ่มมีการใช้สไลด์เป็นอุปกรณ์ช่วยในการสอนประวัติศาสตร์ศิลปะที่มหาวิทยาลัยเบอร์ลินตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 โดย Herman Grimm ผลิตสไลด์ภาพผลงานการออกแบบและบรรณภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ที่สะสมส่วนตัว เป็นอุปกรณ์การสอนประวัติศาสตร์ศิลปะ

คำว่า “โสตทัศนวัสดุ” ในสาขาศิลปะและการออกแบบมีความหมายเช่นเดียวกับ “วัสดุไม่ตีพิมพ์” (Muehsam, 1978) จำแนกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

10.1 ภาพ (Photographs) ในการศึกษาและการผลิตผลงานศิลปะและการออกแบบ จะแบ่งรูปภาพออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาพประกอบและรูปภาพผลงานศิลปะและการออกแบบ และภาพประกอบและรูปภาพทั่วไปที่ไม่ใช่ผลงานศิลปะและการออกแบบ

10.2 สไลด์และฟิล์มสตริป (Slide and Filmstrips) จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับผลงานศิลปะและการออกแบบ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ห้องสมุดที่ให้บริการทรัพยากรสารนิเทศทางศิลปะสามารถผลิตขึ้นใช้เองได้โดยถ่ายภาพจากของจริง หรือถ่ายจากหนังสือและวารสาร

10.3 แผ่นเสียงและเทปบันทึกเสียง (Sound recording and Audio Cassette) ใช้บันทึกการสัมภาษณ์ศิลปิน การสอนศิลปะ การอภิปรายทางศิลปะและการออกแบบ ที่ห้องสมุดสามารถจัดทำขึ้นเองหรือหน่วยงานที่จัดอภิปรายผลิตขึ้น นอกจากนี้ศิลปินบางคนยังผลิตงานศิลปะโดยใช้แผ่นเสียงเป็นสื่อในการผลิต (Walker, 1979)

10.4 วิดิทัศน์ (Video) ใช้บันทึกภาพผลงานศิลปะ การสัมภาษณ์ศิลปิน การเรียนการสอนศิลปะและการออกแบบ การอภิปรายทางศิลปะและการออกแบบ การแสดงผลนิทรรศการศิลปะและการออกแบบ โบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ เป็นต้น ด้วยเหตุที่วิดิทัศน์สามารถบันทึกภาพที่เคลื่อนไหวและเสียงไว้ในสื่อเดียวกัน สามารถหยุดภาพให้ย้อนกลับไปได้ จึงทำให้ได้รับความนิยมนจากผู้ชมมากที่สุด

10.5 ภาพยนตร์ (Films) ใช้บันทึกกิจกรรมทางศิลปะและการออกแบบเช่นเดียวกับ ทัศนศิลป์แต่ไม่เป็นที่นิยมเท่ากับทัศนศิลป์ เนื่องจากมีอุปกรณ์ประกอบการใช้งานหลายอย่างและมี ราคาแพง

10.6 วัสดุย่อส่วน (Microforms) ห้องสมุดสามารถจัดทำสำเนาเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือหายาก หนังสือที่มีคุณค่าอื่น ๆ หนังสือทางศิลปะและการออกแบบในรูปวัสดุย่อส่วน เช่น ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช ในปัจจุบันวัสดุย่อส่วนสามารถบันทึกข้อมูลทั้งที่เป็นตัวอักษรและรูปภาพ

11. เอกสารจดหมายเหตุ (Archival Material)

เอกสารจดหมายเหตุ หมายถึง เอกสารของหน่วยงานราชการหรือสถาบันเอกชนที่ พิจารณาแล้วว่ามีคุณค่าสมควรเก็บรักษาไว้เป็นการถาวรเพื่อประโยชน์แก่การค้นคว้าและการวิจัย (Shellenberg, 1971) ตัวอย่างเอกสารจดหมายเหตุ ทางศิลปะ เช่น แบบแปลนและภาพถ่ายเส้น จดหมายและร่างของจดหมาย ผลงานศิลปะและการออกแบบ เป็นต้น

สาขาวิชาของสารนิเทศศิลปะ

ทรัพยากรสารนิเทศศิลปะมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ศิลปะและการออกแบบ สำหรับสาขาวิชาของสารนิเทศศิลปะนั้น Art Libraries Society of North America (1983) เสนอว่าห้องสมุดที่ให้บริการสารนิเทศศิลปะควรจัดหาทรัพยากรสารนิเทศใน หมวดศิลปะของระบบการจัดหมู่ที่ห้องสมุดใช้ รวมถึงสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ระบบการจัดหมู่ที่ นิยมใช้ในห้องสมุดศิลปะคือ ระบบการจัดหมู่ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน หมวด N และหมวดอื่น ๆ (TT,TS) ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ศิลปะทั่วไปด้านทัศนศิลป์ (Visual arts) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ ทางศิลปะ การศึกษาศิลปะ พิพิธภัณฑสถานศิลปะและห้องแสดงภาพนิทรรศการศิลปะ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเศรษฐศาสตร์ในงานศิลปะ

2. สถาปัตยกรรม (Architecture) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม การเขียนแบบสถาปัตยกรรม การออกแบบสถาปัตยกรรม รายละเอียดและการ ตกแต่งทางสถาปัตยกรรม อาคารและการก่อสร้างอาคาร วัสดุและโครงสร้าง การออกแบบ ภูมิสถาปัตยกรรม ผังเมือง และการออกแบบชุมชนเมือง

3. ประติมากรรม (Sculpture) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประติมากรรม เทคนิคทางประติมากรรม การทำแม่พิมพ์ การแกะสลักหิน การหล่อคอนกรีต การหล่อและเชื่อม โลหะ การแกะสลักไม้ ประติมากรรมรูปเหมือน และประติมากรรมทางศาสนา

4. การวาดเส้น การออกแบบ ภาพประกอบ (Drawing, Design, Illustration) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคการวาดภาพ คน สัตว์ สิ่งของ และทิวทัศน์ ภาพประกอบหนังสือ พาณิชนัย ศิลป์ การโฆษณา ภาพขบขัน การ์ตูน และบัตรอวยพร

5. จิตรกรรม (Painting) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคการระบายสี ภาพคน สัตว์ ทิวทัศน์และดอกไม้ ผลไม้ จิตรกรรมสีน้ำ จิตรกรรมสีน้ำมัน สื่อประสม และจิตรกรรมฝาผนัง

6. ภาพพิมพ์ (Print Media) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ภาพพิมพ์ ภาพพิมพ์จากแม่พิมพ์แกะไม้ แม่พิมพ์โลหะ แม่พิมพ์ซิลค์สกรีน แม่พิมพ์หิน การกักรวดและกลวิธีพิมพ์ อย่างสีน้ำ การพิมพ์แกะลาย และการแกะลายบนกระจก

7. ศิลปะประยุกต์ (Decorative arts, Applied arts, Decoration and ornament) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะประยุกต์ การออกแบบอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ การตกแต่งภายใน การออกแบบตลาดขาย การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ การออกแบบตัวอักษร การออกแบบเครื่องปั้นดินเผาและผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุประเภทอื่น ๆ ในการผลิต

8. ศิลปะทั่วไป (Arts in General) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะโดยทั่วไปรวมถึงศิลปะการแสดง และวรรณคดี

9. การถ่ายภาพ (Photography) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับเทคนิคและกระบวนการถ่ายภาพ ห้องปฏิบัติการทางการถ่ายภาพ แสง ภาพถ่ายประยุกต์ เช่น ภาพถ่ายทางศิลปะ ภาพถ่ายทางการค้า เป็นต้น

10. การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Manufactures) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์ในแง่อุตสาหกรรม การออกแบบสินค้าอุตสาหกรรม รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ของสินค้า

11. ศิลปหัตถกรรม (Handicraft. Art and Crafts) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมประเภทงานไม้ งานกระดาษ การเย็บปักถักร้อย การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ ภายในบ้าน และศิลปะพื้นบ้าน

แหล่งสารนิเทศและแหล่งสารนิเทศศิลปะ

Palmour, Dervin และ Rathbun (1979 อ้างถึงใน ประภาวดี สืบสนธิ์, 2530) ได้จำแนกแหล่งสารนิเทศที่ใช้ในการวิจัยเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้ให้สารนิเทศที่เป็นบุคคล ได้แก่ ตนเอง เพื่อนร่วมงาน เพื่อน สมาชิกในครอบครัว
2. ผู้ให้สารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน ได้แก่ บุคคลที่ประกอบอาชีพเฉพาะ หน่วยงาน สถาบัน สมาคม
3. สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

นอกจากนี้แหล่งสารนิเทศอาจจำแนกเป็นแหล่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2532) ดังนี้

1. แหล่งสารนิเทศที่เป็นทางการประเภทสถาบันหรือหน่วยงานที่ให้บริการสารนิเทศช่วยตอบคำถาม หรือให้ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราวที่เป็นที่ต้องการได้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการและให้บริการสารนิเทศอย่างเป็นทางการ ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์เอกสาร ศูนย์สารนิเทศ หรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทำนองเดียวกันนี้แต่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น

1.2 หน่วยงานที่ดำเนินงานเฉพาะด้าน แต่สามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือการดำเนินงานที่เป็นที่ต้องการได้ หน่วยงานดังกล่าวนี้มีทั้งที่เป็นทางภาครัฐบาลและภาคเอกชน ได้แก่ หน่วยงานราชการ สถาบันวิจัย วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สมาคมวิชาการ หรือสมาคมวิชาชีพ สำนักพิมพ์ รวมทั้งตัวแทนจำหน่าย เป็นต้น

แหล่งสารนิเทศประเภทนี้รวมถึงบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับสถาบันหรือหน่วยงานนั้นด้วย

2. แหล่งสารนิเทศบุคคล ซึ่งถือได้ว่าบุคคลเป็นช่องทางสื่อสารและการแสวงหาสารนิเทศอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมอาชีพ บุคคลที่เป็นผู้รู้ ผู้ชำนาญ

เป็นต้น ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ การสนทนาหรืออภิปราย การประชุมสัมมนาทางวิชาการ การสังสรรค์

แหล่งสารนิเทศศิลปะที่ผู้ใช้สามารถแสวงหาสารนิเทศศิลปะนั้น มีทั้งแหล่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ Pacey (1979) จำแนกแหล่งสารนิเทศศิลปะดังนี้

1. ห้องสมุดศิลปะ เป็นห้องสมุดที่มีความเฉพาะด้านเนื้อหาวิชาและวัสดุที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ ห้องสมุดศิลปะมีหลายประเภท Art Libraries Society of North America (1983) แบ่งประเภทไว้ดังนี้

1.1 ห้องสมุดศิลปะในระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย รวมไปถึงห้องสมุดวิทยาลัยทางศิลปะ และห้องสมุดโรงเรียนศิลปะ ห้องสมุดศิลปะประเภทนี้มุ่งเน้นให้บริการแก่นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และบุคคลอื่น ๆ ในสถานศึกษาที่ห้องสมุดสังกัด

1.2 ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งสารนิเทศที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นให้บริการแก่บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ และนักวิจัยที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการอนุรักษ์ การจัดหาวัสดุและการจัดแสดงผลงานศิลปะ รวมไปถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะ

1.3 ห้องสมุดศิลปะในห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่จะมีหนังสือศิลปะเป็นทรัพยากรสารนิเทศประเภทหนึ่ง บางแห่งอาจมีปริมาณมากจนสามารถจัดตั้งเป็นแผนกศิลปะหรือห้องสมุดศิลปะในห้องสมุดประชาชนได้ มุ่งเน้นให้บริการแก่สมาชิกในสังคมที่ห้องสมุดนั้นจัดตั้งอยู่ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิต ครูและอาจารย์ ศิลปิน นักสะสม นักออกแบบ นักตกแต่งภายใน ผู้จำหน่ายศิลปะ รวมไปถึงผู้อ่านทั่วไป

1.4 ห้องสมุดสโกลด์ เป็นแหล่งสารนิเทศที่สำคัญสำหรับการเรียนการสอนและการวิจัยทางศิลปะ มีพัฒนาการมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนทรัพยากรสารนิเทศประเภทสโกลด์ในสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์และห้องสมุดประชาชน จนสามารถจัดตั้งเป็นห้องสมุดสโกลด์ขึ้นโดยเฉพาะภายในห้องสมุดหรือสถาบันดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดศิลปะภายในสถาบันหรือบริษัททางศิลปะ จัดเก็บทรัพยากรสารนิเทศและให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการสารนิเทศของบุคลากรภายในสถาบันหรือบริษัท เช่น ห้องสมุดสถาบันวิจัยศิลปะ ห้องสมุดบริษัทด้านสถาปัตยกรรม

2. พิพิธภัณฑ์ เป็นองค์กรหรือสถาบันที่ไม่หวังผลกำไร มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและความงามทางศิลปะ เป็นแหล่งรวบรวมผลงานศิลปะ อนุรักษ์และดูแลรักษา และจัดแสดงแก่

สาธารณชน ดำเนินงานโดยภัณฑารักษ์ ผลงานศิลปะที่จัดแสดง ได้แก่ ภาพเขียน ภาพถ่าย รูปปั้น โบราณวัตถุ เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น นอกจากนี้ยังผลิตเอกสารและสิ่งพิมพ์ทางศิลปะที่มีคุณค่าอีกด้วย

3. องค์กรและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ได้แก่ ห้องแสดงภาพ ร้านขายของเก่า ร้านขายผลงานศิลปะ สำนักพิมพ์ ร้านขายหนังสือ นักสะสม และศิลปิน

4. สมาคมทางศิลปะ ได้แก่ สมาคมสถาปนิก สมาคมประติมากรรม สมาคมจิตรกร

ผู้ใช้สารนิเทศศิลปะ

ผู้ใช้สารนิเทศ หมายถึง ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากระบบสารนิเทศทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้สารนิเทศเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่ใช้สารนิเทศเพื่อการตัดสินใจ หรือใช้สารนิเทศเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2528) เมื่อพิจารณาจากคำนิยามดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่าผู้ใช้สารนิเทศศิลปะ คือ บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่ใช้สารนิเทศศิลปะเพื่อการตัดสินใจ หรือใช้สารนิเทศศิลปะเพื่อการปฏิบัติงาน เช่น การผลิตผลงานศิลปะและการออกแบบ การสอนและการศึกษาศิลปะและการออกแบบ การเขียนบทความ เป็นต้น ให้บรรลุเป้าหมาย

ผู้ใช้สารนิเทศศิลปะในทัศนะของ Blazek และ Aversa (1994) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีอาชีพทางศิลปะโดยตรง ได้แก่ ศิลปิน นักประวัติศาสตร์ศิลปะ นักการศึกษา ศิลปะ นักวิจารณ์ศิลปะ ภัณฑารักษ์ นักออกแบบ และสถาปนิก กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ในสถาบันสอนศิลปะ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัย และวิทยาลัยทางศิลปะ นักเรียนในโรงเรียนศิลปะ รวมถึงนักเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มบุคคลที่สนใจทางศิลปะ ได้แก่ นักสะสมศิลปะ นักสะสมศิลปะสมัครเล่น และผู้ที่ไปชมนิทรรศการศิลปะในพิพิธภัณฑ์

การศึกษาผู้ใช้สารนิเทศศิลปะส่วนใหญ่ศึกษาถึงความต้องการสารนิเทศ ของผู้ใช้สารนิเทศศิลปะในกลุ่มนักศึกษาของสถาบันสอนศิลปะ โดยแบ่งกลุ่มตามแขนงวิชาศิลปะและการออกแบบ ได้แก่ วิจิตรศิลป์ การออกแบบเลขศิลป์ การออกแบบ 3 มิติ และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ดังนี้

นักศึกษาศาขาวิจิตรศิลป์ ซึ่งประกอบด้วยสาขาจิตรกรรม สาขาประติมากรรมและสาขา ภาพพิมพ์ ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและผลงานของศิลปิน ยุคสมัยของศิลปะประจำชาติ เทคนิค และแนวคิดในการผลิตผลงาน ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในงานศิลปะ และ ความเคลื่อนไหวในวงการศิลปะ (Baird และ Houghton, 1980)

นักศึกษาศาขากการออกแบบเลขศิลป์และการออกแบบ 3 มิติ นักศึกษาศาขากการ ออกแบบเลขศิลป์จะศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบตัวอักษร ในขณะที่นักศึกษาศาขากการออกแบบ 3 มิติ จะศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การออกแบบเครื่องเรือน การตกแต่งภายใน เป็นต้น นักศึกษาเหล่านี้ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการออกแบบ ตัวอย่าง การออกแบบ เทคนิคและกระบวนการการออกแบบ ข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุและผลิตภัณฑ์ ราคา ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ และ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Avaun, 1980และ Bradfield, Cheetman และ Wood, 1980)

นักศึกษาศาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับประวัติสถาปัตยกรรม ชีวิตประวัติสถาปนิก การออกแบบสถาปัตยกรรม โครงสร้างและวัสดุการก่อสร้าง ระบบ สาธารณูปโภค ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การวางผังท้องถิ่น รวมทั้งข้อมูลทางด้านกฎหมาย (Bradfield, 1980)

นอกจากการศึกษาผู้ใช้สารนิเทศศิลปะกลุ่มนักศึกษาแล้ว Austen (1985) ศึกษาความ ต้องการของนักออกแบบอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผู้ใช้กลุ่มที่มีอาชีพทางศิลปะโดยตรง ระบุว่าข้อมูลที่ นักออกแบบอุตสาหกรรมต้องการ คือข้อมูลทางเทคนิคและสถิติทางด้านการออกแบบ ตัวอย่างการ ออกแบบ ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องตลาด รายชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต ซึ่งสอดคล้องกับ Bradfield , Cheetman และ Wood (1980) ดังกล่าวข้างต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้สารนิเทศ ศิลปะกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ศิลปิน นักศึกษาศิลปะในวิทยาลัย และอาจารย์และนักศึกษาศิลปะใน มหาวิทยาลัย กลุ่มที่สองเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและการใช้ สารนิเทศของอาจารย์สาขา ต่าง ๆ ดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้สารนิเทศศิลปะ

Cobbledick (1996) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของศิลปินในสหรัฐอเมริกา โดยวิธีสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบปลายเปิด ศิลปินที่สัมภาษณ์ได้แก่ จิตรกร (Painter) ประติมากร (Sculptor) ศิลปินที่ผลิตงานศิลปะ โดยใช้ไฟเบอร์ (Fiber Artist) และประติมากรงานศิลปะขนาด เล็ก (Metalsmith) พบว่า สารนิเทศที่ศิลปินผู้ใช้สัมภาษณ์ทุกคนใช้คือวัสดุพิมพ์โดยเฉพาะ เอกสาร เพื่อค้นหาแนวคิดในการผลิตผลงานศิลปะ สาขาวิชาที่ใช้หลากหลายไม่เกี่ยวข้องกับเฉพาะ ศิลปะเท่านั้น สำหรับการใช้อ้างอิงถึงแม้ว่าศิลปินจะมีแหล่งสารนิเทศส่วนตัวแต่ก็ยังใช้บริการ ของห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะอย่างสม่ำเสมอ แสวงหา สารนิเทศที่ต้องการ โดยวิธีเลือกหยิบหนังสือจากชั้นที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน สำหรับสารนิเทศที่ ศิลปินใช้ค้นหาข้อมูลด้านพัฒนาการทางศิลปะคือ วารสารศิลปะและการออกแบบ โดยแสวงหาจาก แหล่งอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุด ส่วนสารนิเทศที่ให้ข้อมูลทางเทคนิคศิลปินส่วนใหญ่จะใช้แหล่งมุกคล เช่น ศิลปินผู้ร่วมงาน ภัณฑารักษ์ ผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมและ ผู้ผลิตสินค้า

Day และ McDowell (1985) ศึกษาความต้องการสารนิเทศและการใช้สารนิเทศของ นักศึกษาศิลปะและการออกแบบในวิทยาลัยนิวยอร์ก โดยวิธีสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย จำนวน 24 คน เพื่อค้นหารูปแบบการใช้สารนิเทศและความต้องการสารนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างระหว่างนักศึกษา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นนักศึกษาในหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ผลิตผลงานศิลปะและการปฏิบัติงานจะค้นหาสารนิเทศโดยการเลือกหยิบหนังสือจากชั้นและ สอบถามข้อมูลจากบุคลากรห้องสมุด และใช้ห้องสมุดน้อยกว่ากลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ศึกษา ด้านทฤษฎีศิลปะจึงมีรูปแบบการเรียนที่แน่นอนกว่า จะได้รับรายชื่อหนังสืออ่านประกอบการเรียน อย่างสม่ำเสมอ จึงเข้าใช้ห้องสมุดมากกว่ากลุ่มแรก

อังฉรา พิมพ์สกุล (2538) ศึกษาการใช้วารสารศิลปะของอาจารย์และนักศึกษาศิลปะใน มหาวิทยาลัยของรัฐ โดยวิธีแจกแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์และนักศึกษาศิลปะมีวัตถุประสงค์ในการใช้วารสารศิลปะ คือเพื่อค้นคว้าข้อมูลและเทคนิคใหม่ ๆ ที่จำเป็นในการสร้างสรรค์ ผลงาน และเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในสาขาศิลปะและสาขาที่เกี่ยวข้องมากกว่าด้าน อื่น โดยใช้แหล่งสารนิเทศของตนเองมากที่สุด อายุของวารสารศิลปะที่ใช้มากที่สุดคือวารสารฉบับที่ พิมพ์ในปีปัจจุบัน วารสารที่ใช้จะพิจารณาถึงภาพประกอบและเนื้อหาเป็นหลัก และนิยมใช้วารสาร สาขาสถาปัตยกรรมมากกว่าด้านอื่น เนื่องจากสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกเหนือจาก ใช้ประกอบการเรียนการสอน—สำหรับปัญหาในการใช้วารสารได้แก่ วารสารมีราคาแพง ห้องสมุด

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไม่มีวารสารชื่อที่ต้องการ วารสารฉบับล่าสุดออกบริการล่าช้า วารสารบางชื่อมีฉบับเดียวซึ่งไม่พอให้บริการ ให้ยืมวารสารออกนอกห้องสมุดน้อยฉบับเกินไป และระยะเวลาให้ยืมน้อยเกินไป

จรินทร์ ลิณา (2538) ศึกษาการใช้และความต้องการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาศิลปะและการออกแบบในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยวิธีแจกแบบสอบถามแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ด้านวิชาการเพื่ออ่านหนังสือ วารสาร นิตยสาร และวัตถุประสงค์ด้านการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อค้นหาแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยค้นหาภาพพร้อมคำอธิบายจากหนังสือและวารสารด้วยตนเอง บริการที่ใช้มากที่สุดคือบริการยืม-คืนหนังสือ และบริการถ่ายเอกสาร วัตถุประสงค์ห้องสมุดที่ใช้มากที่สุดคือ หนังสือตำราเฉพาะสาขาภาษาต่างประเทศ ปัญหาการใช้ห้องสมุดที่พบมากที่สุดคือ ค่าปรับหนังสือสูงเกินไป ระยะเวลาที่ให้ยืมหนังสือสำรองน้อยไป หนังสือและวารสารเฉพาะสาขาภาษาไทยมีน้อย และขนาดห้องสมุดเล็กเกินไป สำหรับความต้องการใช้ห้องสมุดนักศึกษาต้องการใช้บริการถ่ายเอกสาร บริการยืม-คืนหนังสือ บริการหนังสือสำรอง บริการจัดแสดงหนังสือใหม่ และบริการจัดทำรายชื่อหนังสือใหม่ วัสดุที่ต้องการใช้คือหนังสือตำรา หนังสืออ้างอิง วารสาร วิทยานิพนธ์ และคู่มือบรรณิทรศาสตร์ศิลปะ

อุบลศรี สัตยาภรณ์ (2534) ศึกษาลักษณะการใช้สารนิเทศทางศิลปะและทัศนคติต่อรูปแบบการเผยแพร่ทางศิลปะของนักศึกษาศิลปะทุกชั้นปีของมหาวิทยาลัยศิลปากร 3 คณะ ได้แก่ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะมัณฑนศิลป์ จากการศึกษาวิธีการใช้สารนิเทศในลักษณะต่าง ๆ กันของนักศึกษา เมื่อจำแนกตามคณะ พบว่านักศึกษาคณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ใช้วิธีดู ฟังและซักถามเฉพาะส่วนที่สนใจจากแหล่งสารนิเทศทางศิลปะมากที่สุด นักศึกษาคณะมัณฑนศิลป์ใช้วิธีอ่านเฉพาะตอนที่สนใจ และฟังจากรายการวิทยุ เทปบันทึกเสียงและแผ่นเสียงมากที่สุด ในขณะที่นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ใช้วิธีดูเฉพาะบางส่วนที่สนใจจากแผนที่และแผนผังมากที่สุด เมื่อจำแนกตามชั้นปี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ใช้วิธีดูภาพทุกภาพ และดูเฉพาะภาพ ฟังและอ่านเฉพาะตอนที่สนใจมากที่สุด นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ใช้วิธีดูภาพทุกภาพและดูเฉพาะส่วนที่สนใจและฟังตามความสนใจมากที่สุด นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ใช้วิธีอ่านเฉพาะตอนที่สนใจจากหนังสือและวารสารทางศิลปะภาษาไทยมากที่สุด นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ใช้วิธีดูเฉพาะภาพและดูเฉพาะบางส่วนที่สนใจมากที่สุด

ผลจากงานวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้สารนิเทศศิลปะกล่าวโดยสรุปคือ ในแง่การใช้ห้องสมุดจากการศึกษาของ Cobbledick พบว่าศิลปินใช้บริการของห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่จรินทร์ ลิณา พบว่านักศึกษาศิลปะและการออกแบบ

เข้าใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Day และ McDowell โดย นักศึกษาศิลปะและการออกแบบมีวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุด 2 ด้าน คือ ด้านวิชาการและ ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน ในแง่การแสวงหาสารนิเทศ Cobbledick พบว่าศิลปินแสวงหาสารนิเทศ ที่ต้องการ โดยวิธีเลือกหยิบหนังสือจากชั้นที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน ส่วน Day และ McDowell พบว่า นักศึกษาศิลปะและการ ออกแบบ ใช้วิธีเลือกหยิบหนังสือจากบนชั้นเช่นเดียวกัน และยังใช้วิธี สอบถามข้อมูลจากบุคลากรห้องสมุด ในขณะที่ จรินทร์ ลิณา พบว่านักศึกษาศิลปะและการออก แบบใช้วิธีค้นหาภาพพร้อมคำอธิบายจากหนังสือและวารสารด้วยตนเอง สำหรับรูปแบบสารนิเทศที่ ศิลปินและนักศึกษาศิลปะและการออกแบบต้องการใช้ Cobbledick พบว่าศิลปินทุกคนที่ให้ สัมภาษณ์ใช้วัสดุพิมพ์โดยเฉพาะเอกสาร และ จรินทร์ ลิณา ก็พบว่านักศึกษาศิลปะและการออก แบบต้องการใช้วัสดุพิมพ์ ได้แก่ หนังสือตำรา หนังสืออ้างอิง วารสาร วิทยานิพนธ์ และสูจิบัตร นิทรรศการศิลปะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและการใช้สารนิเทศของอาจารย์

/Rzasa และ Moriarty (1970) ศึกษาความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพอร์ดู โดยแบ่งผู้ใช้ห้องสมุดออกเป็น 4 กลุ่ม คืออาจารย์ นักศึกษาปริญญาตรี นักศึกษาปริญญาโท และผู้ ใช้ประเภทอื่น ๆ ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง พบว่าอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมากกว่าร้อยละ 50 เข้าใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาทางด้านการสอน อาจารย์ จำนวนรองลงมา คือร้อยละ 21 ใช้ห้องสมุดเพื่อการวิจัย รูปแบบของสารนิเทศที่ต้องการใช้มากที่สุด คือวารสารวิชาการ รองลงมาคือหนังสือตำราเรียน

Budd และ Dicarlio (1982) ศึกษาความต้องการสารนิเทศในด้านรูปแบบต่าง ๆ ของ อาจารย์ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยนอร์ทอีสต์หลุยเซียนา และ เซ้าท์อีสต์ หลุยเซียนา ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ต้องการใช้วารสารวิชาการมากที่สุด เช่นเดียวกับผลการวิจัย ของ Rzasa และ Moriarty นอกจากนี้ยังพบว่าคณาจารย์ของทั้ง 2 แห่ง มีความพึงพอใจในการใช้ ทรัพยากรห้องสมุดน้อยกว่าบริการของห้องสมุด โดยเฉพาะบริการที่ได้รับความช่วยเหลือจาก บรรณารักษ์ในการค้นคว้า

สุรีย์ บูหงามงคล (2528) ศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของคณาจารย์สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผลการศึกษาพบว่าคณาจารย์มีวัตถุประสงค์ ในการใช้สารนิเทศเพื่อการสอนมากที่สุด สารนิเทศที่อาจารย์ทุกคนจะต้องการใช้มากมี 3 ประเภท

คณาจารย์ต้องการ คือปีใหม่ล่าสุดถึง 5 ปีที่ผ่านมา เมื่อเปรียบเทียบประเภทของสารนิเทศตามวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศ พบว่าอาจารย์จะใช้หนังสือตำราเพื่อการสอน การพัฒนา/ประดิษฐ์ และการเขียนตำรา/บทความวิชาการ และใช้วารสารวิชาการเพื่อการวิจัย

มาลี เสียงไทย (2534) ศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของคณาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 65 คน ผลการศึกษาพบว่าอาจารย์ต้องการสารนิเทศประเภทหนังสือวิชาการ รายงานการวิจัยและวารสารทางวิชาการที่มีเนื้อหาเฉพาะวิชา ความทันสมัยของสารนิเทศที่ต้องการ คือ สารนิเทศปีพิมพ์หรือฉบับพิมพ์ล่าสุดและปี ที่ผ่านมา มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศเพื่อการสอนมากที่สุด บริการที่ใช้มาก คือ บริการยืม-คืน หนังสือ บริการที่ใช้น้อยที่สุด คือ บริการวัสดุย่อส่วนและโตดทัศนวัสดุ

ลำพิ่ง พ่วงบางโพ (2537) ศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของอาจารย์และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจในมหาวิทยาลัยเอกชน ผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้อง พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการใช้สารนิเทศเพื่อการเรียนการสอน แสวงหาสารนิเทศโดยวิธีค้นจากบัตรราชการและใช้ทรัพยากรส่วนตัวในระดับค่อนข้างมาก การพิจารณาเลือกใช้แหล่งสารนิเทศ พบว่าอาจารย์เลือกใช้แหล่งสารนิเทศใกล้ตัวเป็นอันดับแรก และใช้สารนิเทศในรูปแบบตำราวิชาการที่เป็นภาษาไทยในระดับค่อนข้างมาก ความทันสมัยของสารนิเทศที่ใช้เป็นสารนิเทศในปีปัจจุบัน และสารนิเทศ 1-5 ปี ในระดับค่อนข้างมาก

ระเบียบ สุภวิรี (2538) ศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกคณะ ผลการวิจัยพบว่าคณาจารย์ใช้สารนิเทศด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการสอนมากที่สุด โดยอาจารย์จำนวนมากที่สุดใช้สิ่งพิมพ์ในรูปแบบหนังสือตำราในระดับมากเพื่อ การสอน การพัฒนา/ประดิษฐ์และการบริการทางวิชาการ ลักษณะของสารนิเทศที่ใช้มากที่สุดคือ สารนิเทศที่เสนอเนื้อหาในเรื่องที่ต้องการทั้งหมดอย่างละเอียดครบทุกด้านเพื่อการสอน และการผลิตผลงานทางวิชาการ และอาจารย์ต้องการสารนิเทศปีใหม่ล่าสุดในระดับปานกลาง

ผลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและการใช้สารนิเทศของอาจารย์ สามารถกล่าวโดยสรุป คือในแง่วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศจากการศึกษาของ สุรีย์ นุหงามมงคล พบว่าคณาจารย์มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศเพื่อการสอนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาลี เสียงไทย, ลำพิ่ง พ่วงบางโพ และระเบียบ สุภวิรี ส่วน Rzasa และ Moriarty พบว่าอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมากกว่าร้อยละ 50 เข้าใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงและ

พัฒนาทางด้านการสอน ในแง่การแสวงหาสารนิเทศ ลำพิง พ่วงบางโพ พบว่าอาจารย์แสวงหาสารนิเทศโดยวิธีค้นจากบัตรรายการและใช้ทรัพยากรส่วนตัวในระดับค่อนข้างมาก สำหรับรูปแบบสารนิเทศที่ใช้นั้น สุริย์ นุหงามงกล พบว่าอาจารย์ต้องการใช้คือหนังสือตำรา วารสารทางวิชาการ และรายงานทางวิชาการ ส่วนมาลี เสียงไทย พบว่าอาจารย์ต้องการใช้หนังสือวิชาการ รายการการวิจัย และวารสารทางวิชาการ ในขณะที่ผลการศึกษานองลำพิง พ่วงบางโพ พบว่าอาจารย์ใช้สารนิเทศในรูปแบบตำราวิชาการที่เป็นภาษาไทยในระดับค่อนข้างมาก แต่จากการศึกษาของ Budd และ Dicarlo พบว่าอาจารย์ต้องการใช้วารสารวิชาการมากที่สุดสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rzasa และ Moriarty สำหรับความทันสมัยของสารนิเทศที่ต้องการใช้นั้น จากการศึกษาของสุริย์ นุหงามงกล พบว่าอาจารย์ต้องการใช้สารนิเทศปีใหม่ล่าสุดถึง 5 ปี ที่ผ่านมามีสอดคล้องกับผลการศึกษานองลำพิง พ่วงบางโพ ส่วนมาลี เสียงไทย พบว่าอาจารย์ต้องการใช้สารนิเทศปีพิมพ์หรือฉบับพิมพ์ล่าสุดและปีที่ผ่านมา ในขณะที่ระเบียบ สุภาวีรี พบว่าอาจารย์ต้องการใช้สารนิเทศปีใหม่ล่าสุด

การศึกษาสาขาศิลปะและการออกแบบในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ปัจจุบันสถาบันการศึกษาหลายแห่งเปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบทั้งในภาครัฐและเอกชน เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งวิจิตรศิลป์และศิลปะประยุกต์ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรการศึกษาสาขาศิลปะและการออกแบบ โดยจัดตั้งเป็นคณะมี 6 แห่ง ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบ 2 คณะ ได้แก่

1. คณะศิลปกรรมศาสตร์ ภาควิชาที่มีหลักสูตรการศึกษาแขนงวิจิตรศิลป์และศิลปะประยุกต์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะศิลปกรรมศาสตร์, 2536) มีดังนี้

1.1 ภาควิชาทัศนศิลป์ ศึกษาทางด้าน จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะภาพพิมพ์ และศิลปะภาพถ่าย

1.2 ภาควิชาอนุมิติศิลป์ ศึกษาทางด้าน เลขศิลป์ นิทรรศการศิลป์ และมัณฑนศิลป์

2. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาที่เปิดสอนมีดังนี้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 2530)

2.1 ภาควิชาสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้านการออกแบบสถาปัตยกรรม การออกแบบร่างสถาปัตยกรรม วัสดุและการก่อสร้าง การคำนวณและโครงสร้างงานสถาปัตยกรรมและระบบอาคาร การวางผังเมือง

2.2 ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน ศึกษาทางด้านการออกแบบและการออกแบบร่างทางสถาปัตยกรรม การออกแบบและการออกแบบร่างสถาปัตยกรรมภายใน วัสดุสถาปัตยกรรมภายใน การคำนวณและโครงสร้าง การออกแบบเครื่องเรือน และการตกแต่งภายใน

2.3 ภาควิชาการออกแบบอุตสาหกรรม ศึกษาทางด้านสิ่งทอ การออกแบบตกแต่งภายใน เลขนิเทศ เครื่องเคลือบดินเผา การออกแบบผลิตภัณฑ์

2.4 ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้านการออกแบบและการออกแบบร่างภูมิสถาปัตยกรรม การก่อสร้างภูมิสถาปัตยกรรม วัสดุพืชพันธุ์ สภาวะแวดล้อมและการวางผังเมือง

2.5 ภาควิชาเคหะการ ศึกษาทางด้านการบริหารอสังหาริมทรัพย์ การบริหารงานก่อสร้าง ปฏิบัติการเคหะการ และสถิติ

2.6 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ศึกษาทางด้านการวางแผนภาค การวางผังเมือง เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค การบริหารชุมชนเมืองและภาค

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบ 1 คณะ คือ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาที่เปิดสอนมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 2532)

1. ภาควิชาพื้นฐานสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายใน
2. ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้านโครงสร้าง วัสดุก่อสร้าง การจัดการก่อสร้างสภาวะแวดล้อม และพลังงาน
3. ภาควิชาสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้านการออกแบบงานสถาปัตยกรรมและการปฏิบัติการออกแบบงานสถาปัตยกรรม
4. ภาควิชาผังเมือง ศึกษาทางด้านการวางผังชุมชน การวางผังเมือง และเคหะการ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบในคณะวิจิตรศิลป์ ภาควิชาที่เปิดสอนมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะวิจิตรศิลป์, 2530)

1. ภาควิชาภาพพิมพ์ จิตรกรรม และประติมากรรม ศึกษาทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์
2. ภาควิชาศิลปะไทย ศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมไทย จิตรกรรมไทย และประติมากรรมไทย ศิลปะล้านนา ศิลปะพื้นบ้าน และศิลปะประยุกต์ของไทย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบ 1 คณะ คือ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ภาควิชาที่เปิดสอนแขนงวิจิตรศิลป์ และศิลปะประยุกต์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศิลปกรรมศาสตร์, 2537) ได้แก่

1. ภาควิชาทัศนศิลป์ศึกษา มุ่งเน้นผลิตครูสอนทางศิลปะ ศึกษาทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์
2. ภาควิชาทัศนศิลป์ ศึกษาทางด้านจิตรกรรม และเซรามิกส์
3. ภาควิชาออกแบบทัศนศิลป์ ศึกษาทางการออกแบบสื่อสาร การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการออกแบบแฟชั่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร เปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบ 3 คณะ ได้แก่

1. คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ภาควิชาที่เปิดสอนมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์, 2529)
 - 1.1 ภาควิชาจิตรกรรม ศึกษาทางการวาดเส้น การระบายสี เทคนิคการใช้สีน้ำ สีฝุ่น สีน้ำมัน การวาดภาพเหมือน ภาพทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง และการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมชั้นสูง
 - 1.2 ภาควิชาประติมากรรม ศึกษาทางการปั้นสลัก โดยฝึกหัดให้ปฏิบัติด้วยดินเหนียวกระดาษแข็ง ไม้ หิน พลาสติก โลหะ ฯลฯ และการสร้างสรรค์ประติมากรรมชั้นสูง

1.3 ภาควิชาภาพพิมพ์ ศึกษาทางด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะด้านภาพพิมพ์ โดยการใช้ แม่พิมพ์และเทคนิคการพิมพ์ต่าง ๆ เช่น การพิมพ์จากแม่พิมพ์ไม้ แม่พิมพ์กระดาษ แม่พิมพ์ซิลค์สกรีน แม่พิมพ์หิน แม่พิมพ์โลหะ ฯลฯ และการสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ชั้นสูง

1.4 ภาควิชาศิลปะไทย ศึกษาทางด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยซึ่งเป็นการแสดงออกในรูปของศิลปะประเภทต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์

1.5 ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ ศึกษาทางด้านทฤษฎีการสร้างสรรค์งานศิลปะ การวิเคราะห์งานศิลปะ ประวัติ วิวัฒนาการและปรัชญาทางศิลปะ

2. คณะมัณฑนศิลป์ ภาควิชาที่เปิดสอนมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะมัณฑนศิลป์, 2537)

2.1 ภาควิชาการออกแบบภายใน ศึกษาทางด้านการออกแบบภายใน การออกแบบเครื่องเรือน การก่อสร้าง วัสดุการตกแต่ง เทคนิคการตกแต่ง ประวัติการตกแต่งภายในและการออกแบบเครื่องเรือน หลักปฏิบัติทางวิชาชีพ

2.2 ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์ ศึกษาทางด้านการออกแบบนิเทศศิลป์ การสร้างภาพประกอบ การออกแบบและจัดตัวอักษร หลักการโฆษณา การวาดเส้น และการถ่ายภาพ

2.3 ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ ศึกษาทางด้านการออกแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบเลขศิลป์ การออกแบบหีบห่อ การออกแบบงานพลาสติกและงานโลหะ และการจัดการงานออกแบบ

2.4 ภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา ศึกษาทางด้านจิตรกรรมประยุกต์ ประติมากรรมประยุกต์ ภาพพิมพ์ประยุกต์ ศิลปะไทยประเพณีประยุกต์ ศิลปะสิ่งทอ ศิลปกรรมวัสดุต่าง ๆ เช่น โลหะ ไม้ ผ้า กระดาษ พลาสติก

2.5 ภาควิชาเครื่องเคลือบดินเผา แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน คือสายอุตสาหกรรมศิลป์ เน้นการออกแบบ และผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเพื่องานอุตสาหกรรม และสายศิลป์เน้นการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะทางเครื่องเคลือบดินเผา

3. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาที่เปิดสอนมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 2538)

3.1 ภาควิชาสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้าน การออกแบบสถาปัตยกรรม การเขียนแบบ สถาปัตยกรรม และหลักปฏิบัติทางวิชาชีพสถาปัตยกรรม

3.2 ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย การออกแบบสถาปัตยกรรมไทย การออกแบบสถาปัตยกรรมและการก่อสร้างอาคารสาธารณะ

3.3 ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้านเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรม เช่น โครงสร้างการก่อสร้างอาคาร วัสดุ และอุปกรณ์อาคาร

3.4 ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง ศึกษาทางด้านภูมิสถาปัตยกรรม การวางผังบริเวณ และผังเมือง

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง เปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบ 1 คณะ คือ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปัจจุบันคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์แบ่งภาควิชาตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2537 (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 2538) ดังนี้

1. ภาควิชาสถาปัตยกรรม ศึกษาทางด้าน การออกแบบสถาปัตยกรรม แนวคิดทางสถาปัตยกรรม เทคโนโลยีทางอาคาร และสถาปัตยกรรมไทย
2. ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน ศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมภายใน วิจิตรศิลป์ วาดเส้น ไม้ประดับ และเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม
3. ภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม ศึกษาทางด้าน การวาดเส้น วิจิตรศิลป์ การถ่ายภาพ การออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ พลาสติก เครื่องเคลือบดินเผา เฟอร์นิเจอร์ โลหะ สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และการออกแบบบรรจุภัณฑ์
4. ภาควิชานิเทศศิลป์ ศึกษาทางด้าน วาดเส้น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ นิเทศศิลป์ การออกแบบสิ่งพิมพ์ การโฆษณา และภาพยนตร์
5. ภาควิชาวางแผนภาคและเมือง ศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมเขตร้อน สถาปัตยกรรมภายใน และการวางแผนชุมชนเมือง และสภาพแวดล้อม

เมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษาสาขาศิลปะและการออกแบบ สามารถจำแนกเป็น 3 แขนงวิชา คือ วิจิตรศิลป์ ศึกษาทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปะไทย ศิลปะประยุกต์ศึกษาทางด้านเลขศิลป์ มัณฑนศิลป์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบอุตสาหกรรม และสถาปัตยกรรมศึกษาทางด้าน การออกแบบ และการก่อสร้างอาคารรวมถึงการวางผังเมือง มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนสาขาศิลปะและการออกแบบโดยทั่วไปจะจัดหลักสูตรการศึกษาแขนงศิลปะประยุกต์ไว้กับแขนงวิจิตรศิลป์ โดยสังกัดในคณะศิลปกรรมศาสตร์ เช่น คณะ

ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร หรือจัดหลักสูตรการศึกษาแขนงศิลปะประยุกต์สังกัดกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
เช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในขณะที่มหาวิทยาลัยศิลปากรจัด
หลักสูตรการศึกษาแขนงศิลปะประยุกต์ โดยจัดตั้งเป็นคณะ คือ คณะมัณฑนศิลป์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย